

Bliver

FOTOKOPI

Akt: Skab E nr. 644

Aar 1946, den 13. Marts, afsagde Overhøjnæringsnavnet paa Grundlag af mundtlig og skriftlig *Votering*

K e n d e l s e

i Sagen Nr. 630/45 vedrørende Fredning af Klippeløkker i Knudsker Sogn.

Den af Fredningsnavnet for Bornholms Amtsrådskreds den 22. Juni 1945 (tinglyst 9.7.1945) afsagte Kendelse er saalydende:

"Fra Danmarks Naturfredningsforening har Navnet modtaget Anmodning om Fredning af nogle under Skovgaard, Kroggaard og Skovhave i Knudsker mellem 2 og 3 km fra Ronne Købstad beliggende Klippeløkker. De Arealer, der ønskes fredet, er paa et med Andragendet fulgt Kort mærket A, B og C. Andragendet er ledsaget af en Erklæring fra Foreningens naturvidenskabelige Udvalg, af hvilken Erklæring anføres:

"Arealet falder i 3 Partier A, B og C, der tilsammen udgør et uregelmæssigt formet aflangt Område paa henimod 6 ha.

De to Partier A og C, paa hvilke nogle smaa Klippeknuder stikker frem, henligger som Overdrev bestroede med utallige større og mindre Sten. De huser en rig og meget forskelligartet Vegetation, der veksler fra Klippevegetation med en interessant Lav-(Lichen) flora, til Hede, Krat, tørre og halvfugtige Enge og en Sumpvegetation omkring de mange Vandhuller, af hvilke flere tørrer ud om Sommeren. Bevoksninger af Ene, Slæen, Rose og Brombær, lidt ung Eg og Ask samt lidt selvtaget Gran tyder paa, at Udnyttelsen (til Gæsning) af Arealet hidtil har været meget extensiv.

Disse Omraader er i høj Grad repræsentative for de tidligere tilstrakte og talrige bornholmske Overdrev, der nu er mere og mere

svindende, og det er hertil naturhistoriske Ekskursioner fra Rønne Statsskole søger hen, naar Eleverne skal studere den levende Natur, idet der her paa en stærkt begrænset Plads nær Byen findes et rigt Udsnit af Øens Plante- og Dyreverden. Til flere af de Plante- og Dyrearter, som lever her, knytter der sig endog ganske særlige Interesser, hvorfor disse Strækninger i høj Grad er fredningsværdige."

Det anføres, at der paa flere Steder både indenfor A og C vokser den lille Orchide Skrueaks (*Spiranthes spiralis*), der i nyere Tid her i Landet kun kendes fra Thure og Bornholm, samt at der paa C vokser Skærplanten Brændeskærn (*Cnidium arvensis*), der her i Landet nu kun vokser her og paa Amager Fælled. Efter en Paavisning af det Dyreliv, der træffes paa Arealerne, og hvoraf særlig fremhæves de 3 Padder: Store Salamander, Springfrøen og Løvfrøen, der alle er paa retur i det øvrige Land, hvorfor deres Ynglelokaliteter fortjener at fredes, hedder der videre i Erklæringen:

"De to Arealer A og C er ikke blot meget smukke og ved deres Tilstandsform som stenbestrøede Overdrev med omgivende gamle Stengærder af stor kulturhistorisk Interesse, men de er tillige med deres Flora og Fauna af betydelig videnskabelig og pædagogisk Værdi. De bør derfor bevares i deres nuværende Tilstand og fredes mod Opdyrking, Beplantning, Bebyggelse og Stenbrydning.

Det mellemliggende Areal B, der indtages af en forsømt Granplantage med noget Krat, er vel af mindre Værdi landskabeligt og naturhistorisk set, men det forbinder de to andre Områder og bør derfor inddrages i Fredningen for at afrunde denne."

Endelig anføres, at der paa en Klippeknold lige udenfor det ommeldte Område findes 3 stående og 6 væltede Bautastene, og at denne Klippeknold bør inddrages under Fredningen.

Omraadet A er beliggende under Matr. Nr. 16a og 101ag af

FOTOKOPI

Knudsker, der i Forbindelse med Matr. Nr. 81a og 16k sammesteds udgør Landbrugsejendommen "Skovgaard", tilhørende Fru Anna Petrea Svendsen. Omraadet B er beliggende under Matr. Nr. 16c af Knudsker, der i Forbindelse med Matr. Nr. 101ct sammesteds udgør Landbrugsejendommen "Skovhave", tilhørende Avlsbruger Johannes Kofoed. Af Omraadet C er Størstedelen beliggende under Matr. Nr. 101bu af Knudsker, der i Forbindelse med Matr. Nr. 37 og 77a sammesteds udgør Landbrugsejendommen "Kroggaard", tilhørende Gaardejer Esker Andreas Ludvig Nielsen. Ifølge Matrikulskortet er en mindre Del af Omraadet C beliggende under Matr. Nr. 101ct som en Del af "Skovhave". Gaardejer Nielsen har imidlertid erklæret, at dette Areal ved hans Køb af "Kroggaard" blev opgivet ham som en Del af denne, og Avlsbruger Kofoed har erklæret, at hele den paa dette Areal faldende Erstatning kan udbetales til Ejeren af Kroggaard. Et andet/mindre Areal af C er paa Matrikulskortet betegnet som Fælles Lergrav, men Knudsker Sogneraad har erklæret, at denne Lergrav nu er uden Betydning, og at der intet vides at erindre imod, at den paa dette Areal faldende Erstatning udbetales til Ejeren af "Kroggaard", der har betragtet Arealet som en Del af denne.

Bornholms Amtsråd har protesteret mod Foretagelse af Fredning, subsidiært har Rådet nedlagt Paastand om, at der ikke tilkendes Erstatning større end Omraadernes Grundværdi.

Ejerne har, for det Tilfælde at Fredning foretages, nedlagt Paastand om betydelige Erstatninger. Avlsbruger Kofoed, Skovhave, har dog kun paastaet Erstatning for Fredning af det gamle Stenbrud ved Sognevejen med omgivende Klipper.

Stenarbejder Ejner Sørensen, Arnager, der har truffet Aftale med Gaardejer Nielsen om Ret til Sprængning af en Klippe paa Areal B, og som har opstillet en Kran og foretaget Prøvesprængninger, har nedlagt Paastand om Erstatning, hvis Klippen fredes.

Nævnet finder, at Omraadernes Bevarelse i deres nuværende Til-

stand er af væsentlig Betydning for Almenheden ikke alene paa Grund af de af Danmarks Naturfredningsforening paapegede naturvidenskabelige Hensyn, men ogsaa paa Grund af Omraadernes Naturskønhed og deres Beliggenhed ved Rønne, i Nærhed der kun i ringe Grad findes Klippepartier. Omraaderne vil derfor være at underkaste Fredningsbestemmelser som nedenfor fastsat. Nævnet finder dog, at Fredning kan undlades med Hensyn til den Del af Omraadet C, der ligger Sydøst for Fortsættelsen af en ret Linie, der drages langs Kroggaards Østre Længes østre Side. Der forventes ydet Statstilskud til Grundforbedring af dette Areal, og Fredning af Arealet vil medføre Krav paa Erstatning, der skønnes at overstige Arealets Værdi som Fredningsobjekt. Efter Ejerens Anmodning kan Nævnet derhos indgaa paa at undlade Fredning af et 25 m bredt Bælte langs Gardet Sydvest for Kroggaards Bygninger. Endelig undtages fra Fredningen Størstedelen af det Areal af Matr. Nr. 101bu og 101bc, der ligger mellem Tilkørselsvejen til Kroggaard og Skoven paa Matr. Nr. 16c. Det af Naturfredningsforeningen ommeldte Klippeparti, hvorpaa findes nogle Bautastene, og som er beliggende under Matr. Nr. 16a af Knudsker, vil være at inddrage under Fredningen.

De Omraader, der herefter vil være at frede, er af Landinspektør Kofoed, Rønne, efter Nævnets Anvisning indtegnet paa et Kort.

Følgende Bestemmelser skal gælde for disse Omraader:

Arealet skal bevares i deres nuværende Tilstand. De maa saaledes ikke bebygges - ej heller med Skure, Boder eller lignende - opdyrkes, beplantes eller drønes; der maa ikke paa Omraaderne foretages Stensprængning eller Stenbrydning, og der maa ikke fjernes Sten eller andre Materialer derfra - bortset fra Træ og Brænde fra Skoven. Den Del af Omraadet, der nu er bevokset med Skov, hvilket gælder Matr. Nr. 16c, maa stadig dyrkes som Skov paa almindelig forstærkelig Maade. Afgræsning af Arealet ved Heste og Kreaturer skal

FOTOKOPI

være tilladt.

Det skal være Ejeren af Kroggaard tilladt over hans Del af det frede Omraade at grave en Afvandringsledning for at bortføre Dræningsvand fra den Del af Klippeløkken, der holdes udenfor Fredningen. For i videst muligt Omfang at skaae de foran ommeldte sjældne Planter maa Ledningen ikke graves, inden Nævnets Godkendelse af Pladsen foreligger. Der forbeholdes endvidere Ejeren af Kroggaard Ret til at foretage en mindre Regulering af Tilkørselsvejen til Gaarden, dog saaledes at Nævnets Godkendelse skal foreligge, inden den foretages.

Paataleret med Hensyn til Fredningsbestemmelsernes Overholdelse har Naturfredningsnævnet.

For Fredningen af Omraadet under Skovgaard vil der være at udrede en Erstatning stor 600 Kr., som efter derom nedlagt Paastand vil være at udbetale til Statskassen som Panthaver i Ejendommen i Henhold til Pantebrev, lyst 15/5 1941, saaledes at Beløbet afskrives paa Pantebrevet.

For Fredningen af Omraadet under "Skovhave" vil der være at udbetale Ejeren Avlsbruger Johannes Kofoed 200 Kr. og for Fredningen af Omraadet under "Kroggaard", derunder Arealet af Matr. Nr. 101et og Lergraven vil der være at udrede en Erstatning paa 900 Kr., der efter derom nedlagt Paastand vil være at udbetale til Panthaveren Rentier Thorvald Andreas Kofoed, Knudsker, med Afskrivning paa Pantebrevet. Endelig vil der i Erstatning til Stenarbejder Ejnar Sørensen, Arnager, være at udrede 150 Kr.

Thi bestemmes:

De foran ommeldte Omraader af Matr. Nr. 16a, 101a, 16c, 101et og 101bu, derunder ogsaa den fælles Lergrav, fredes overensstemmende med det foran anførte og med de angivne Erstatninger. Disse udredes med Halvdelen af Statskassen og Halvdelen af Bornholms Amtsfond."

Kommelsen er indanket for Overfredningsnævnet af Ejerne af

de fredede Arealer samt af Stenarbejder Ejnar Sørensen med Paastand om højere Erstatning.

Overfredningsnævnet har den 16. August 1945 ved et Udvalg besigtiget de ommeldte Arealer og har herunder forhandlet med de enkende samt med Repræsentanter for Bornholms Amtsråd, Knudsker Sogneråd og Naturfredningskomiteen for Bornholm, at man forgæves havde søgt en mindelig Overenskomst med de enkende vedrørende Erstatnings-spørgsmaalet, overvejede Overfredningsnævnets Medlemmer, hvorvidt man burde lade Kroggaardsløkken udgaa af Fredningen. Amtsrådets Repræsentanter protesterede imod den foresatte Fredning og paastod subsidiært Erstatningerne væsentligt nedsat.

Efter Besigtigelsen har Danmarks Naturfredningsforening i Skrivelse af 23. August 1945 overfor Overfredningsnævnet anbefalet, at Kroggaardsløkken indbefattes i Fredningen. Naturfredningsrådet har i Skrivelse af 7. September 1945 sluttet sig til det af Foreningen anførte, samt foreslået visse Skærpselser af Fredningsbestemmelserne.

Overfredningsnævnet har paa et den 13. September 1945 afholdt Møde vedtaget at gennemføre Fredningssagen alene for saa vidt angaar Arealerne af Matr. Nr. 16a og 101ag, og Arealerne af Matr. Nr. 16c, 101ct og 101bu udgaaar saaledes af Sagen.

Man har derhos med Ejeren af Matr. Nr. 16a og 101ag, Enkefru Anna Petrea Svendsen, opnaaet Forlig med Hensyn til Erstatnings-spørgsmaalet.

Erstatningen, der udredes med Halvdelen af Statskassen og Halvdelen af Bornholms Amtsfond, fastsættes herefter til 1.500 Kr., der udbetales til Statskassen ved Finansministeriet som Panthaver i Ejendommen.

Til b e s t e m m e s t

Den af Fredningsnævnet for Bornholms Amtsrådskreds den 22.

FOTOKOPI

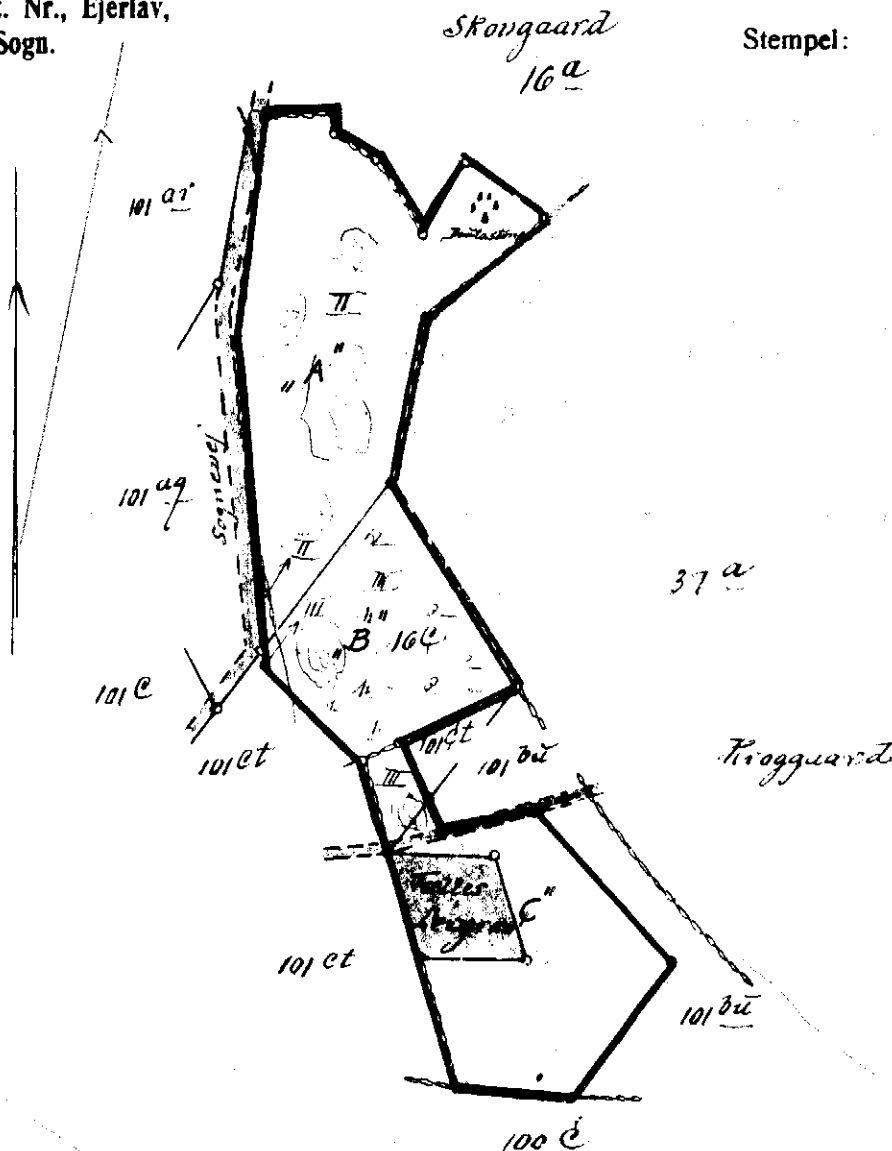
Juni 1945 afsagte Kendelse vedrørende Fredning af Klippeløkker i
(tinglyst 28.5.1946)
Knudsker Sogn stædfæstes for saa vidt som Arealerne af Matr. Nr.
(område A)
16a og Matr. Nr. 10laq, begge af Knudsker Sogn medens den ophæves for
de øvrige Arealers Vedkommende.

I Erstatning tillægges der fornavnte Ejer af Matr. Nr. 16a
og 10laq 1.500 Kr., der udredes med Halvdelen af Statskassen og Halv-
delen af Bornholms Amtsfond og vil være at udbetale til Statskassen ved
Finansministeriet som Pantnaver i Ejendommen.

FOTOKOP

Mtr. Nr., Ejerlav, Sogn:
 (i København Kvarter)
 eller (i de sønderjydske Lands-
 dele) Bd. og Bl. i Ting-
 bogen, Art. Nr., Ejerlav,
 Sogn.

Stempel: Kr. Øre.

Del af
 MATR NR 16^a 101^{a2} 16^c 101^{et} og 101^{b1} samt Fælles hergrav.

Sogn: Knudster

Herred: Vester

Amt: Bornholms

Areal beregnet efter kortet {
 - II af 16^a 101^{a2} = 22700 m²
 - III af 16^c 101^{et} = 11500 m²
 - IV af 101^{b1} = 11800 m²
 Fælles hergrav = 3200 m² } agtes fradrag

Udfærdiget i Anledning af Deklaration om Fredning i Marts 1945

Herman Hofgaard
 (Kantonschef)

Maalforhold 1:4000

At denne Gennemførelse er rigtig Kopier af det originale
 Kort og: Del af Matr. Nr. 16 a m. af 101 a 2 og 101 b 1 og 101 b 2
 i Vester Herred. - Rønne i Marts 1945
 Herman Hofgaard
 Kantonschef

År 1975 den 10. december afsagde fredningsnævnet for
Bornholms amts fredningskreds i sag 38/1975 sålydende

t i l l æ g s k e n d e l s e

til overfredningsnævnets kendelse af 13. marts 1946 om fred-
ning af en del af ejendommen Skovgård i Knudsker sogn.

16. DEC 1975

B.a.j. nr. 5403-40-9-1973.

Ved overfredningsnævnets kendelse af 13. marts 1946 blev nogle på Skovgård værende klippeløkker, der nu er matrikuleret under nr. 16 a Knudsker sogn og ejes af gårdejer Knud Aage Svendsen, pålagt følgende fredningsbestemmelser:

"Arealerne skal bevares i deres nuværende tilstand. De må således ikke bebygges - ej heller med skure, -boder eller lignende - opdyrkes, beplantes eller drænes; der må ikke på områderne foretages stensprængning eller stenbrydning, og der må ikke fjernes sten eller andre materialer derfra - bortset fra træ og brande fra skoven. Afgræsning af arealerne ved heste og kreaturer skal være tilladt."

Fredningsplanudvalget for Bornholms amt har ved skrivelse af 18. februar 1975 anmodet om, at der for såvidt angår et udyrket areal på 0,67 ha af det ved overfredningsnævnets kendelse fredede område af matr. nr. 16 a Knudsker sogn fastsættes følgende bestemmelser ved en tillægskendelse:

"På arealet skal fredningsmyndighederne efter forudgående meddelelse til ejeren kunne lade selvsåning fjerne og anden selvforryngelse fjerne.

Med mindre ejeren selv foranlediger arealet afgræsset, skal fredningsmyndighederne efter forudgående meddelelse være berettiget til at lade en sådan afgræsning foretage og i forbindelse hermed opsætte de nødvendige hegn."

Fredningspåstanden har til formål at sikre en bestand af orchidéarten Skrueaks, *Spiranthes spiralis*, der findes i området og på en nærliggende ejendom matr. nr. 55 Knudsker sogn, for hvilken der samtidig er rejst fredningssag.

Fredningen er anbefalet af naturfredningsrådet, statens naturfrednings- og landskabskonsulent og Danmarks Naturfredningsforening.

Rejsningen af fredningssagen har været bekendtgjort i Statstidende og de to lokale dagblade den 26. april 1975.

Under et af fredningsnævnet i henhold til naturfredningslovens § 13 stk. 1 afholdt møde den 17. oktober 1975 har naturfredningsrådets repræsentant oplyst, at det er af væsentlig betydning for muligheden for at bevare *Spiranthes spiralis*, at de arealer, der påtænkes fredet, ikke bliver gødet, og at de ikke bliver behandlet med ukrudtsdræbende midler eller plantegifte, hvorfor der ønskes optaget bestemmelser herom i fredningskendelsen.

Ejeren har erklæret sig indforstået med, at den af fredningsplanudvalget ønskede fredning gennemføres med de af naturfredningsrådet foreslåede supplerende bestemmelser. Han har krævet en erstatning på 1.500 kr., idet han særlig har henvist til, at arealet har stor jagtmæssig værdi.

Idet nævnet finder, at det pågældende område af naturvidenskabelige grunde er af væsentlig interesse, vil ejendommen være at frede i overensstemmelse med den af fredningsplanudvalget udarbejdede fredningspåstand med de af naturfredningsrådet foreslåede tilføjelser som nedenfor bestemt.

I erstatning for fredningen tillægges der ejeren 1.000 kr. med renter som nedenfor bestemt.

Fredningen findes ikke at forringe panthavnens sikkerhed i ejendommen, hvorfor ingen del af fredningserstatningen vil være at udbetale til dem.

Kendelsen vil være at tinglyse servitutstiftende på ejendommen med prioritet forud for pantegæld og private servitutter og byrder.

T H I B E S T E M M E S :

Den del af ejendommen matr. nr. 16 a Knudsker sogn, der er

angivet på vedhæftede kort, pålægges følgende fredningsbestemmelser udover de ved overfredningsnævnets kendelse af 13. marts 1946 fastsatte:

"På arealet skal fredningsmyndighederne efter forudgående meddelelse til ejeren kunne lade selvsåning og anden selvforyngelse fjerne.

Med mindre ejeren selv foranlediger arealet afgræsset, skal fredningsmyndighederne efter forudgående meddelelse/være berettiget til at lade en sådan afgræsning foretage og i forbindelse hermed opsætte de nødvendige hegn.

Gødskning, ukrudtsbekæmpelse og anvendelse af plantegifte er ikke tilladt."

I erstatning betales til gårdejer Knud Åge Svendsen, Skovgård, Knudsker pr. Rønne, 1.000 kr., som forrentes fra kendelsens afsigelse med en årlig rente, der er 1% højere end den af Danmarks Nationalbank fastsatte diskonto, der er gældende på dette tidspunkt.

Af erstatningen udredes $\frac{2}{3}$ af statskassen og $\frac{1}{3}$ af Bornholms amtskommune.

Denne kendelse kan inden 4 uger fra modtagelsen indankes for overfredningsnævnet, Nyropsgade 22, 1602 København V af ejeren og de i naturfredningslovens § 22 stk. 1 nr. 2 - 6 nævnte personer og myndigheder.

Aksel Petersen

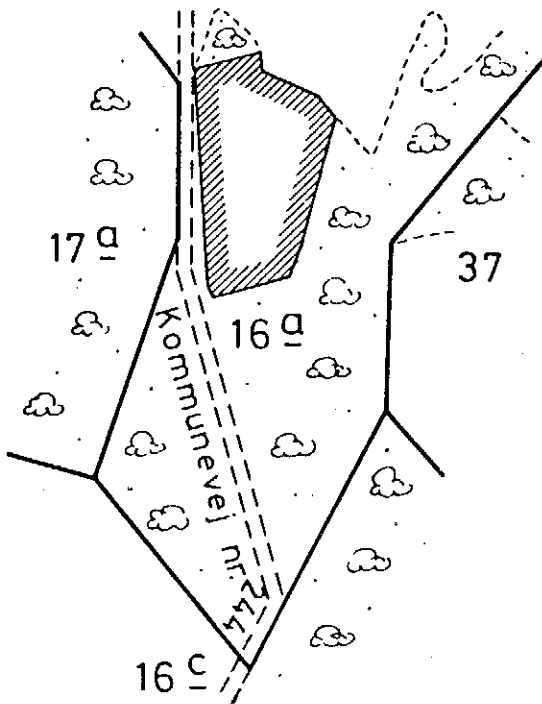

Hogens Lorentzen

Johannes Schou

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Fredningsnævnet
Bornholms amt
Lorentzen

11 DEC. 1975

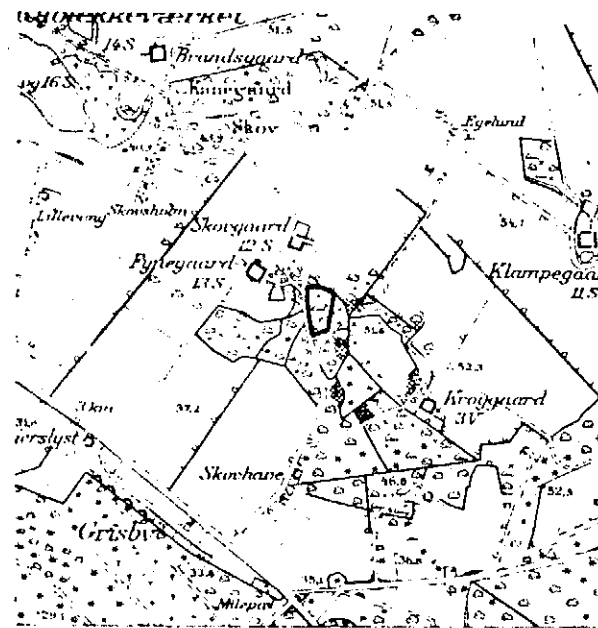
////// Fredningsgrænse

KORT i 1:4000

fremstillet efter matrikelkort
af oktober 1975.

Del af matr.nr. 16a,
Knudsker sogn

Oversigtskort

1:20000

REPRODUCERET AF
FREDNINGSPLANUDVALGET FOR
BORNHOLMS AMT
med tilladelse (A 3/69) af
Geodætisk Institut